ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 5ης Φεβρουαρίου 2004 *

Στην υπόθεση C-18/02,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Arbejdsret (Δανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 περί της ερμηνείας από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 περί της δικαστικής δικαιοδοσίας και της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Danmarks Rederiforening, ενεργούσας για λογαριασμό της **DFDS Torline A/S,**

και

LO Landsorganisationen i Sverige, ενεργούσας για λογαριασμό της **SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation,**

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της προπαρατεθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

(ΕΕ 1982, L 388, σ. 20), με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 σχετικά με την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 285, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 σχετικά με την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας (ΕΕ 1997, C 15, σ. 1),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγήτρια), J.-P. Puissochet, R. Schintgen και F. Macken, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Danmarks Rederiforening, ενεργούσα για λογαριασμό της DFDS Torline A/S, εκπροσωπούμενη από τον P. Voss, advokat,

— η LO Landsorganisationen i Sverige, ενεργούσα για λογαριασμό της SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation, εκπροσωπούμενη από τον S. Gärde, advokat,

— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Molde και J. Bering Liisberg,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Kruse,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από τον K. Beal, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον N. Rasmussen,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Danmarks Rederiforening, ενεργούσας για λογαριασμό της DFDS Torline A/S, εκπροσωπούμενης από τον P. Voss, της LO Landsorganisationen i Sverige, ενεργούσας για λογαριασμό της SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation, εκπροσωπούμενης από τους S. Gärde και H. Nielsen, advokat, της Δανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον J. Molde, της Σουηδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον A. Kruse, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον N. Rasmussen και την A.-M. Rouchaud, κατά τη συνεδρίαση της 20ής Μαΐου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 25ης Ιανουαρίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Ιανουαρίου 2002, το Arbejdsret υπέβαλε, κατ' εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (στο εξής: πρωτόκολλο), δύο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως αυτής (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 20), με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 σχετικά με την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 285, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 σχετικά με την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας (ΕΕ 1997, C 15, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Danmarks Rederiforening (ενώσεως Δανών εφοπλιστών), ενεργούσας για λογαριασμό της DFDS Torline A/S (στο εξής: DFDS), η οποία είναι εφοπλίστρια εταιρία, και της LO Landsorganisationen i Sverige (σουηδικής γενικής συνομοσπονδίας εργαζομένων), ενεργούσας για λογαριασμό της SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation (στο εξής: SEKO), η οποία είναι συνδικαλιστική οργάνωση, σχετικά με τη νομιμότητα συλλογικής κινητοποιήσεως, η οποία εξηγγέλθη από την τελευταία κατά της DFDS.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 2 του πρωτοκόλλου προβλέπει:

«Τα ακόλουθα δικαστήρια δύνανται να ζητούν από το Δικαστήριο να αποφαίνεται προδικαστικά επί θεμάτων ερμηνείας:

1) [...]

— στη Δανία: højesteret,

[...]

2) τα δικαστήρια των συμβαλλόμενων κρατών όταν δικάζουν σε δεύτερο βαθμό,

[...]»

4 Το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών ορίζει τα εξής:

«Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της παρούσας Συμβάσεως, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

5 Σύμφωνα με το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

[...]

3) ως προς τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

6 Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά τη νομιμότητα εξαγγελίας συλλογικής κινητοποιήσεως που κατέθεσε η SEKO κατά της DFDS, με σκοπό τη σύναψη συλλογικής συμβάσεως για τους Πολωνούς ναύτες που αποτελούν το πλήρωμα του φορτηγού Tor Caledonia, ιδιοκτησίας της DFDS, το οποίο πραγματοποιεί δρομολόγιο μεταξύ του Göteborg (Σουηδία) και του Harwich (Ηνωμένο Βασίλειο).

7 Το Tor Caledonia είναι εγγεγραμμένο στο διεθνές δανικό νηολόγιο και υπόκειται στο δανικό δίκαιο. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, οι Πολωνοί ναύτες απασχολούνταν βάσει

ατομικών συμβάσεων, σύμφωνα με συμφωνία-πλαίσιο που συνήφθη μεταξύ διαφόρων δανικών συνδικάτων, αφενός, και τριών ενώσεων Δανών εφοπλιστών, αφετέρου. Οι συμβάσεις αυτές διέπονται από το δανικό δίκαιο.

8 Μετά την απόρριψη εκ μέρους της DFDS αιτήματος συνάψεως συλλογικής συμβάσεως για το πολωνικό πλήρωμα που παρουσίασε η SEKO, η τελευταία κατέθεσε, με τηλεομοιοτυπία της 21ης Μαρτίου 2001 που θα παρήγε αποτελέσματα από τις 28 Μαρτίου 2001, εξαγγελία συλλογικής δράσεως, ζητώντας από τα σουηδικής ιθαγενείας μέλη της να μη δέχονται να αναλάβουν εργασία επί του Tor Caledonia. Στην τηλεομοιοτυπία αναφερόταν επίσης ότι η SEKO προέτρεπε σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης. Σε συνέχεια της εξαγγελίας αυτής, η Svenska Transportarbetareförbundet (σουηδική ομοσπονδία εργατών στις μεταφορές, στο εξής: STAF) κατέθεσε στις 3 Απριλίου 2001 εξαγγελία εκδηλώσεως αλληλεγγύης, με αποτελέσματα από 17 Απριλίου 2001, η οποία περιλάμβανε άρνηση οποιασδήποτε εργασίας σε σχέση με το Tor Caledonia με σκοπό την παρεμπόδιση της φορτώσεως και εκφορτώσεως του πλοίου στους σουηδικούς λιμένες.

9 Στις 4 Απριλίου 2001 η DFDS κατέθεσε ενώπιον του Arbejdsret αγωγή κατά της SEKO και της STAF, ζητώντας να υποχρεωθούν οι δύο αυτές συνδικαλιστικές οργανώσεις, αφενός, να αναγνωρίσουν ότι οι κυρίως κινητοποιήσεις και οι εκδηλώσεις αλληλεγγύης ήταν παράνομες και, αφετέρου, να ανακαλέσουν τις ως άνω εξαγγελίες.

10 Στις 11 Απριλίου 2001, ήτοι την ημέρα της πρώτης δημοσίας συνεδριάσεως ενώπιον του Arbejdsret, η SEKO αποφάσισε να αναστείλει τη συλλογική δράση εν αναμονή της τελικής αποφάσεως του δικαστηρίου αυτού, ενώ η STAF ανακάλεσε την εξαγγελία εκδηλώσεως αλληλεγγύης που είχε καταθέσει στις 18 Απριλίου 2001.

11 Παρά ταύτα, στις 16 Απριλίου 2001, ήτοι μία ημέρα πριν από την εκδήλωση αλληλεγγύης που είχε εξαγγείλει η STAF, η DFDS αποφάσισε να αποσύρει το Tor Caledonia από το δρομολόγιο Göteborg-Harwich, το οποίο από τις 30 Μαΐου 2001 άρχισε να εξυπηρετείται πλέον από άλλο φορτηγό, το οποίο ναυλώθηκε προς τούτο.

12 Η DFDS κατέθεσε αγωγή αποζημιώσεως κατά της SEKO ενώπιον του Sø- og Handelsret (Δανία), ισχυριζόμενη ότι η εναγομένη υπείχε ευθύνη εξ αδικοπραξίας διότι κατέθεσε εξαγγελία παράνομης συλλογικής κινητοποιήσεως και διότι προκάλεσε την εξαγγελία επίσης παράνομης εκδηλώσεως αλληλεγγύης από άλλη σουηδική συνδικαλιστική οργάνωση. Η ζητούμενη αποζημίωση αφορά την πιθανολογούμενη ζημία που υπέστη η DFDS λόγω της ακινητοποιήσεως του Tor Caledonia και της μισθώσεως φορτηγού σε αντικατάσταση αυτού. Το εν λόγω δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την έκδοση αποφάσεως επί του αιτήματος της αποζημιώσεως μέχρι να εκδοθεί η απόφαση του Arbejdsret.

13 Κρίνοντας ότι, για να επιλυθεί το ζήτημα που έθεσε η SEKO σχετικά με την αρμοδιότητά του και για να αποφανθεί επί της νομιμότητας της εν λόγω συλλογικής κινητοποιήσεως, είναι αναγκαία η ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, το Arbejdsret αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Έχει το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών την έννοια ότι καλύπτει τις διαφορές που αφορούν τη νομιμότητα συλλογικής κινητοποιήσεως με σκοπό τη σύναψη συλλογικής συμβάσεως, όταν η ζημία που ενδέχεται να προκαλέσει μία τέτοια παράνομη κινητοποίηση θα συνεπάγεται ευθύνη προς αποζημίωση κατά τους κανόνες περί ενοχών εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, οπότε το ένδικο βοήθημα που αφορά τη νομιμότητα της συλλογικής δράσεως θα μπορεί να ασκείται ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου εκδικάσεως της αγωγής αποζημιώσεως λόγω της ζημίας που προκάλεσε η συλλογική κινητοποίηση;

β) Είναι απαραίτητο η ζημία να αποτελεί βεβαία ή πιθανολογούμενη συνέπεια της εν λόγω συλλογικής κινητοποιήσεως καθεαυτήν ή αρκεί το ότι η εν λόγω συλλογική κινητοποίηση αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση και ενδέχεται να αποτελέσει το έρεισμα εκδηλώσεων αλληλεγγύης, που μπορούν να προκαλέσουν ζημία;

γ) Θα διαφέρει η απάντηση αν η εξαγγελθείσα συλλογική κινητοποίηση ανασταλεί από τον διάδικο που την εξήγγειλε, μετά την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, μέχρις ότου το δικαστήριο αποφανθεί επί της νομιμότητας;

2) Έχει το άρθρο 5, σημείο 3, την έννοια ότι η ζημία που προκαλείται από συλλογική κινητοποίηση την οποία οργάνωσε συνδικαλιστική οργάνωση σε χώρα προς την οποία εκτελεί δρομολόγια πλοίο νηολογημένο σε άλλη χώρα (κράτος της σημαίας), προκειμένου να επιτευχθεί σύναψη συμβάσεως που να διασφαλίζει την απασχόληση του πληρώματος του πλοίου αυτού, μπορεί να θεωρηθεί από την εφοπλίστρια εταιρία ότι επέρχεται στο κράτος της σημαίας, οπότε η εφοπλίστρια εταιρία μπορεί, κατ' εφαρμογή του άρθρου αυτού, να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά της συνδικαλιστικής οργανώσεως στο κράτος της σημαίας;»

Επί του παραδεκτού του αιτήματος για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως

14 Διαπιστώνεται, κατ' αρχάς, ότι το Arbejdsret δεν αναφέρεται στο άρθρο 2, σημείο 1, δεύτερη περίπτωση, του πρωτοκόλλου και ότι δεν δικάζει σε δεύτερο βαθμό, όπως απαιτείται από το σημείο 2 του ίδιου άρθρου, όπου απαριθμούνται τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών που δύνανται να ζητούν από το Δικαστήριο να αποφαίνεται προδικαστικώς επί θεμάτων ερμηνείας της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

15 Εντούτοις, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά το δανικό δίκαιο, το Arbejdsret είναι το μόνο αρμόδιο να αποφαίνεται επί ορισμένων διαφορών εργατικού δίκαιου, ιδίως επί των σχετικών με τη νομιμότητα των συλλογικών κινητοποιήσεων με σκοπό τη σύναψη συλλογικής συμβάσεως. Στις περιπτώσεις αυτές το Arbejdsret δικάζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό.

16 Υπό τις συνθήκες αυτές, μία γραμματική ερμηνεία του πρωτοκόλλου, με την οποία θα αναγνωριζόταν η έλλειψη εξουσίας του παραπέμποντος δικαστηρίου να απευθύνει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, θα είχε ως συνέπεια τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία της Συμβάσεως των Βρυξελλών και τα οποία ανακύπτουν στη Δανία, στο πλαίσιο αγωγής όπως αυτή της κύριας δίκης, να μην μπορούν σε καμιά περίπτωση να αποτελέσουν αντικείμενο προδικαστικού ερωτήματος.

17 Είναι προφανές ότι μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 2, σημεία 1 και 2, του πρωτοκόλλου αντίκειται στους σκοπούς του προοιμίου της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ιδίως σε αυτούς που σχετίζονται με τον καθορισμό της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών μελών στη διεθνή έννομη τάξη και στην έννομη προστασία των προσώπων που αναφέρονται σε αυτήν.

18 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το αίτημα εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το Arbejdsret είναι παραδεκτό.

Επί του πρώτου υπό α΄ ερωτήματος

19 Με το πρώτο υπό α' ερώτημα, το παραπέμπον δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εμπίπτει στο περιεχόμενο της «ενοχής εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» ένδικο βοήθημα σχετικό με τη νομιμότητα συλλογικής κινητοποιήσεως το οποίο, σύμφωνα με το δίκαιο του οικείου συμβαλλομένου κράτους, κρίνεται κατ' αποκλειστική αρμοδιότητα από δικαστήριο διαφορετικό εκείνου που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση των αγωγών αποζημιώσεως λόγω της ζημίας που προκλήθηκε από την κινητοποίηση αυτήν.

20 Στη Δανία, αρμόδιο να κρίνει τη νομιμότητα των συλλογικών κινητοποιήσεων είναι το Arbejdsret, ενώ για την εκδίκαση των αγωγών αποζημιώσεως λόγω ζημιών που προκλήθηκαν από τις κινητοποιήσεις αυτές είναι αρμόδια άλλα δικαστήρια.

21 Η SEKO ισχυρίζεται ότι η διαφορά ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου δεν μπορεί να συνδέεται με την έννοια της «ενοχής εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας», κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, διότι το δικαστήριο αυτό δεν επελήφθη αγωγής αποζημιώσεως. Άλλωστε, σε περίπτωση που το Arbejdsret αναγνώριζε το παράνομο της συλλογικής κινητοποιήσεως που ανεστάλη από τη SEKO, αυτή θα ήταν υποχρεωμένη να αποσύρει τη σχετική εξαγγελία της, οπότε η DFDS δεν θα είχε λόγο να ασκήσει στη συνέχεια αγωγή αποζημιώσεως. Κατά τη SEKO, εξ αυτού προκύπτει ότι εφαρμοστέο είναι το άρθρο 2 της Συνθήκης των Βρυξελλών.

22 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

23 Πράγματι, αφενός, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν έχει σκοπό να ενοποιήσει τους κανόνες δικονομικού δικαίου των συμβαλλομένων κρατών, αλλά να κατανείμει τη διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά τη λύση των αστικών και εμπορικών διαφορών στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών και να διευκολύνει την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων (βλ. ενδεικτικώς αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 1995, C-68/93, Shevill κ.λπ., Συλλογή 1995, σ. I-415, σκέψη 35, και της 6ης Ιουνίου 2002, C-80/00, Italian Leather, Συλλογή 2002, σ. I-4995, σκέψη 43).

24 Κατά συνέπεια, το Βασίλειο της Δανίας μπορεί να θεσπίσει σύστημα σύμφωνα με το οποίο οι αρμοδιότητες προς κρίση, αντιστοίχως, της νομιμότητας μιας συλλογικής κινητοποιήσεως και εκδικάσεως των αγωγών αποζημιώσεως, που ενδεχομένως απορρέουν από αυτήν, να μην ανήκουν στα ίδια εθνικά δικαστήρια.

25 Η υιοθέτηση, ωστόσο, της ερμηνείας που υποστηρίζει η SEKO θα είχε ως συνέπεια, προκειμένου να επιτευχθεί η αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν από τη συλλογική κινητοποίηση που έλαβε χώρα στη Δανία και για τις οποίες ευθύνεται εναγόμενος εγκατεστημένος σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, ο ενάγων να υποχρεούται, κατά πρώτον, να ασκήσει αγωγή για την αναγνώριση του παράνομου χαρακτήρα της συλλογικής κινητοποιήσεως ενώπιον δικαστηρίου του κράτους κατοικίας του εναγομένου και στη συνέχεια αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον δανικού δικαστηρίου.

26 Μία τέτοια ερμηνεία θα ήταν αντίθετη στις αρχές της ορθής διοικήσεως της δικαιοσύνης, της ασφάλειας δικαίου και της μη αυξήσεως των αρμοδίων για την ίδια έννομη σχέση δικαστηρίων, για τις οποίες το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι συνιστούν σκοπούς της Συμβάσεως των Βρυξελλών (βλ., ενδεικτικώς, αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1997, C-269/95, Benincasa, Συλλογή 1997, σ. I-3767, σκέψη 26, και Italian Leather, προπαρατεθείσα, σκέψη 51).

27 Αφετέρου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτή ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών κατά την οποία η εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως εξαρτάται από την πραγματική επέλευση της ζημίας και ότι η διαπίστωση ότι το δικαστήριο του τόπου επελεύσεως της ζημίας είναι συνήθως το πλέον κατάλληλο να αποφανθεί, ιδίως λόγω της εγγύτητας προς τη διαφορά και της ευχέρειας διαχειρίσεως των αποδείξεων, ισχύει ασχέτως του αν η διαφορά αφορά την αποκατάσταση ήδη επελθούσας ζημίας ή έχει σχέση με αγωγή σκοπούσα στην παρεμπόδιση επελεύσεως της ζημίας (απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2002, C-167/00, Henkel, Συλλογή 2002, σ. I-8111, σκέψεις 46 και 48).

28 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι στο πρώτο υπό α' προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι εμπίπτει στο περιεχόμενο της «ενοχής εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» ένδικο βοήθημα σχετικό με τη νομιμότητα συλλογικής δράσεως το οποίο, σύμφωνα με το δίκαιο του οικείου συμβαλλομένου κράτους, κρίνεται κατ' αποκλειστική αρμοδιότητα από δικαστήριο διαφορετικό από εκείνο που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση των αγωγών αποζημιώσεως λόγω της ζημίας που προκλήθηκε από τη συλλογική αυτή κινητοποίηση.

Επί του πρώτου υπό β΄ ερωτήματος

29 Με το πρώτο ερώτημα υπό β' το παραπέμπον δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν είναι απαραίτητο για την εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, η ζημία να αποτελεί βεβαία ή πιθανολογούμενη συνέπεια της εν λόγω συλλογικής κινητοποιήσεως καθεαυτής ή αρκεί το ότι η εν λόγω συλλογική κινητοποίηση αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για εκδηλώσεις αλληλεγγύης, που μπορούν να προκαλέσουν ζημία.

30 Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, η DFDS απασχολούσε στο Tor Caledonia αποκλειστικά Πολωνούς ναύτες. Δεδομένου ότι η εξαγγελία από τη SEKO συλλογικής κινητοποιήσεως συνίστατο σε έκκληση προς τα σουηδικής ιθαγενείας μέλη της να μην αποδέχονται απασχόληση στο εν λόγω φορτηγό, η συλλογική κινητοποίηση δεν μπορούσε από μόνη της να προκαλέσει ζημία στην DFDS. Ήταν, ωστόσο, απαραίτητη ώστε να μπορέσει να πραγματοποιηθεί νομίμως μια εκδήλωση αλληλεγγύης που περιλάμβανε, όπως αυτή της κύριας δίκης, άρνηση οποιασδήποτε εργασίας σχετικής με τη φόρτωση ή την εκφόρτωση του Tor Caledonia στους σουηδικούς λιμένες.

31 Αν δεν είχε εξαγγελθεί από τη SEKO η συλλογική κινητοποίηση, δεν θα είχε επέλθει η ζημία που ισχυρίζεται ότι υπέστη η DFDS που προκλήθηκε από την απόσυρση του Tor Caledonia από το δρομολόγιο Göteborg-Harwich και τη ναύλωση άλλου φορτηγού.

32 Όμως, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνον υπό την προϋπόθεση ότι

μπορεί να θεμελιωθεί αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ζημίας και του γενεσιουργού αυτής γεγονότος (απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1976, 21/76, Bier, λεγόμενη «Mines de potasse d'Alsace», Συλλογή τόμος 1976, σ. 613, σημείο 16). Πρέπει να αναγνωριστεί ότι, σε περιπτώσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, μπορεί να θεμελιωθεί αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ζημίας που πιθανολογείται ότι υπέστη η DFDS και της εξαγγελίας από τη SEKO συλλογικής κινητοποιήσεως.

33 Όσον αφορά τον ισχυρισμό της SEKO ότι, για να είναι αρμόδια τα δανικά δικαστήρια, θα έπρεπε η συλλογική κινητοποίηση να λάβει χώρα και να προκαλέσει ζημία οικονομικής φύσεως και να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως, αρκεί να υπομνησθεί ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 5, παράγραφος 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών μπορεί να εφαρμοστεί σε αγωγή σκοπούσα στην παρεμπόδιση επελεύσεως μελλοντικού ζημιογόνου γεγονότος.

34 Ως εκ τούτου, στο πρώτο υπό β' ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, αρκεί το ότι η εν λόγω συλλογική κινητοποίηση αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για εκδηλώσεις αλληλεγγύης, που μπορούν να προκαλέσουν ζημία.

Επί του πρώτου υπό γ΄ ερωτήματος

35 Με το πρώτο του υπό γ' ερώτημα, το παραπέμπον δικαστήριο ζητεί να μάθει αν η εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών επηρεάζεται από το γεγονός ότι η εξαγγελθείσα συλλογική κινητοποίηση ανεστάλη από τον διάδικο που την εξήγγειλε, εν αναμονή της αποφάσεως επί της νομιμότητας της κινητοποιήσεως αυτής.

36 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η ενίσχυση της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων στην Κοινότητα προσώπων, παρέχοντας τη δυνατότητα, αφενός, στον ενάγοντα να εντοπίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να προσφύγει και, αφετέρου, στον εναγόμενο να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί, αποτελεί έναν από τους σκοπούς της Συμβάσεως των Βρυξελλών (βλ. αποφάσεις της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-256/00, Besix, Συλλογή 2002, σ. I-1699, σκέψεις 25 και 26, και της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-334/00, Tacconi, Συλλογή 2002, σ. I-7357, σκέψη 20.)

37 Ο σκοπός αυτός δεν θα επιτυγχανόταν εάν, μετά την άσκηση αγωγής του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου ενός συμβαλλομένου κράτους, η αναστολή από τον εναγόμενο της αδικοπρακτικής συμπεριφοράς που αποτέλεσε τη βάση της αγωγής αυτής μπορούσε να έχει ως συνέπεια την απέκδυση του επιληφθέντος δικαστηρίου από την αρμοδιότητά του και την αναγνώριση της αρμοδιότητας αυτής σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

38 Από τα παραπάνω προκύπτει ότι στο πρώτο υπό γ' ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι η εξαγγελθείσα συλλογική κινητοποίηση ανεστάλη από τον διάδικο που την εξήγγειλε εν αναμονή της αποφάσεως επί της νομιμότητας της κινητοποιήσεως αυτής.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

39 Με το δεύτερο ερώτημά του το παραπέμπον δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνευθεί

υπό την έννοια ότι η ζημία που προκαλείται από συλλογική κινητοποίηση, στην οποία προέβη μια συνδικαλιστική οργάνωση σε συμβαλλόμενο κράτος προς το οποίο εκτελεί δρομολόγια πλοίο νηολογημένο σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, μπορεί να θεωρηθεί ότι επέρχεται στο κράτος της σημαίας, οπότε ο εφοπλιστής μπορεί, κατ' εφαρμογή αυτής της διατάξεως, να ασκήσει εκεί αγωγή αποζημιώσεως κατά της συνδικαλιστικής οργανώσεως αυτής.

40 Κατά πάγια νομολογία, στην περίπτωση κατά την οποία ο τόπος επελεύσεως του γεγονότος που δύναται να συνεπάγεται ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας δεν συμπίπτει με τον τόπο όπου επήλθε η εκ του γεγονότος αυτού ζημία, η έκφραση «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να νοηθεί υπό την έννοια ότι αφορά τόσο τον τόπο επελεύσεως της ζημίας όσο και τον τόπο όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός, οπότε ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί, κατ' επιλογήν του ενάγοντος, ενώπιον του δικαστηρίου είτε του ενός είτε του άλλου τόπου (βλ. ιδίως προπαρατεθείσες αποφάσεις Mines de potasse d'Alsace, σκέψεις 24 και 25, Shevill κ.λπ., σκέψη 20, και Henkel, σκέψη 44).

41 Στην προκειμένη περίπτωση, το γενεσιουργό γεγονός ήταν η εξαγγελία της συλλογικής κινητοποιήσεως που κατέθεσε και διέδοσε η SEKO στη Σουηδία, συμβαλλόμενο κράτος όπου η συνδικαλιστική αυτή οργάνωση έχει και την έδρα της. Ως εκ τούτου, ο τόπος επελεύσεως του γεγονότος που δύναται να συνεπάγεται ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας του αδικοπρακτήσαντος δεν μπορεί παρά να είναι το Βασίλειο της Σουηδίας, δεδομένου ότι αποτελεί τον τόπο όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση Shevill κ.λπ., σκέψη 24).

42 Εξάλλου, η ζημία που πιθανολογείται ότι προκάλεσε η SEKO στην DFDS ήταν οικονομικής φύσεως και οφειλόταν στην απόσυρση του Tor Caledonia από το σύνηθες δρομολόγιό του και στη ναύλωση άλλου φορτηγού προς εκτέλεση του δρομολογίου αυτού.

43 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει αν αυτή η οικονομικής φύσεως ζημία μπορεί να θεωρηθεί ότι επήλθε στον τόπο όπου είναι εγκατεστημένη η DFDS.

44 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής από το εθνικό δικαστήριο, το κράτος της σημαίας, δηλαδή το κράτος στο οποίο είναι νηολογημένο το πλοίο, πρέπει να θεωρηθεί απλώς ως ένα στοιχείο μεταξύ περισσοτέρων που συντρέχουν για τον προσδιορισμό του τόπου επελεύσεως της ζημίας. Η ιθαγένεια του πλοίου μπορεί να παίξει αποφασιστικό ρόλο μόνο στην περίπτωση που το εθνικό δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ζημία επήλθε επί του Tor Caledonia. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, το κράτος της σημαίας πρέπει απαραιτήτως να θεωρηθεί ως ο τόπος όπου το ζημιογόνο γεγονός προκάλεσε τη ζημία.

45 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό συνθήκες όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ζημία που προκαλείται από συλλογική κινητοποίηση στην οποία προέβη συνδικαλιστική οργάνωση σε συμβαλλόμενο κράτος, προς το οποίο εκτελεί δρομολόγια πλοίο νηολογημένο σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, δεν πρέπει απαραιτήτως να θεωρηθεί ότι επέρχεται στο κράτος της σημαίας, οπότε ο εφοπλιστής να μπορεί να ασκήσει εκεί αγωγή αποζημιώσεως κατά της συνδικαλιστικής αυτής οργανώσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Δανική Κυβέρνηση, η Σουηδική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή

των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 25ης Ιανουαρίου 2002 το Arbejdsret, αποφαίνεται:

1) α) **Το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 περί της δικαστικής δικαιοδοσίας και της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 σχετικά με την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας, με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 σχετικά με την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας, πρέπει να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι εμπίπτει στο περιεχόμενο της «ενοχής εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» ένδικο βοήθημα σχετικό με τη νομιμότητα συλλογικής δράσεως το οποίο, σύμφωνα με το δίκαιο του οικείου συμβαλλομένου κράτους, κρίνεται κατ' αποκλειστική αρμοδιότητα από δικαστήριο διαφορετικό από εκείνο που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση των αγωγών αποζημιώσεως λόγω της ζημίας που προκλήθηκε από τη συλλογική αυτή κινητοποίηση.**

β) Για την εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, αρκεί το ότι η εν λόγω συλλογική κινητοποίηση αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για εκδηλώσεις αλληλεγγύης, που μπορούν να προκαλέσουν ζημία.

γ) Η εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι η εξαγγελθείσα συλλογική κινητοποίηση ανεστάλη από τον διάδικο που την εξήγγειλε εν αναμονή της αποφάσεως επί της νομιμότητας της κινητοποιήσεως αυτής.

2) Υπό συνθήκες όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, το άρθρο 5, σημείο 3, της ως άνω Συμβάσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ζημία που προκαλείται από συλλογική κινητοποίηση στην οποία προέβη μια συνδικαλιστική οργάνωση σε συμβαλλόμενο κράτος, προς το οποίο εκτελεί δρομολόγια πλοίο νηολογημένο σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, δεν πρέπει απαραιτήτως να θεωρηθεί ότι επέρχεται στο κράτος της σημαίας, οπότε ο εφοπλιστής να μπορεί να ασκήσει εκεί αγωγή αποζημιώσεως κατά της συνδικαλιστικής αυτής οργανώσεως.

Σκουρής Cunha Rodrigues Puissochet

Schintgen Macken

Δημοσιεύθηκε στο Λουξεμβούργο σε δημόσια συνεδρίαση της 5ης Φεβρουαρίου 2004.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass Β. Σκουρής